

NARRATIVA

Daniel Pennac,
El dictador i l'hamaca.
Traducció d'Anna Casassas.
EMPÚRIES I MONDADORI.
Barcelona, 2003.

Daniel Pennac (Casablanca, 1944) és un escriptor d'èxit a França i a Itàlia, principalment, amb una considerable obra traduïda a una colla de llengües. Pennac va irrompre amb força entre nosaltres amb l'assaig *Com una novel·la* l'any 1993, i posteriorment apareixeria *El senyor Malaussenne* i tota la sèrie protagonitzada per la tribu Malaussenne, *La felicitat dels ogres*, *La fada carabina*, *La petita venedora de prosa* i *Els fruits de la passió*. L'any 1997 publicaria *Senyors nous*, que iniciava nous camins narratius, i ara apareix *El dictador i l'hamaca*, la seva darrera novel·la.

El dictador i l'hamaca és la història de Manuel Pereira da Ponte Martins, dictador agorafòbic d'una república bananera de "subsòl prou ric per a desitjar tenir-ne el poder i prou àrida a la superfície per a ser fèrtil en revolucions", la capital de la qual es diu Teresina. També és la història dels seus quatre dobles: el doble barber, el doble enamorat, el doble ambiciós de riqueses i el doble bo, que se succeeixen els uns als altres.

Mentre el seu doble de torn governa a Teresina, Pereira da Ponte viu a Europa amb una ballarina irlandesa i deixant darrere seu un rastre de deutes, obertures de joc d'escacs que duen el seu nom i històries d'amor diverses. Quan Pereira

Els dobles del dictador agorafòbic

JOAN AGUT

FRANCESC MELCION

EL NOVEL·LISTA DANIEL PENNAC JUGA AMB EL TEMA DELS DOBLES EN LA SEVA ÚLTIMA OBRA

s'adona que és representat per una caricatura d'ell mateix torna a Teresina i assassina el doble en una plaça pública on la multitud exasperada el destrossarà fins a convertir-lo en "un magma irreconeixible d'ossos i carn triturada".

LA HISTÒRIA D'UN BARBER

Una bona part de l'obra se centrarà en la peripècia del primer doble una vegada haurà deixat el poder en mans del

doble successor. Serà la història d'un barber encisat per la màgia del cinematògraf, un invent recent que sedueix les masses populars. Amb un projector rudimentari, l'exdoble recorre el país, de l'interior a la costa, passant a les pantalles improvisades *L'immigrant*, un film mut de Charlot, i imitant ell mateix Charlie Chaplin. El seu somni és arribar a la Meca del cinema i embarcarà en un vaixell que el durà a Nova York.

Al vaixell, però, els tripulants i els passatgers el prendran per Rodolfo Valentino encara que es faci passar per Chaplin. Al cap dels anys, després d'haver fet de doble de Valentino, morirà en un cinema de Chicago mentre mira *El gran dictador*, de Charlie Chaplin, amb la cara plena de llàgrimes, plor que eixugarà l'acomodadora del cinema, la dona que acabarà enterrant-lo a Hollywood.

La història dels seus succes-

sors és molt més succinta: el segon fugirà amb una actriu francesa, el tercer abandonarà la feina per perseguir el poder econòmic i el quart serà algú que es posarà al servei del poble empès per la "bondat sense esperança".

La singularitat d'*El dictador i l'hamaca* està en el fet que l'autor, a partir del segon capítol, s'incorpora a la novel·la com un personatge més. Així, realitat i ficció es barregen. L'autor ho aprofita per explicar la gènesi de la novel·la, concebuda al Brasil, país on va viure una llarga temporada. L'experiència brasilera de Pennac arriba a tenir a la narració entitat pròpia. El recurs d'implicar-se personalment en el relat dona a l'autor l'oportunitat d'expressar les seves idees de com es construeix una novel·la, de com els personatges esdevenen autònoms.

HOMENATGE AL CINEMA MUT

L'obra constitueix un homenatge al cinema a través de les figures de Charlie Chaplin i Rodolfo Valentino. Cal remarcar que gairebé simultàniament un escriptor de la generació de Pennac, Paul Auster, també ha fet un enaltiment del cinema mut en la novel·la *El llibre de les il·lusions*. Així mateix, *El dictador i l'hamaca* és una reflexió molt irònica sobre el poder polític, el problema de la identitat i la pretensió tan humana d'escapar al destí. Tant la traducció catalana d'Anna Casassas com la castellana de Manuel Serrat Crespo són excel·lents. Si m'ho permeten, el meu consell és que no es deixin perdre el llibre de Daniel Pennac, un narrador sempre suggerent i molt interessant.

POESIA

Manel Garcia i Grau,
La mordassa. PERIFÈRIC
EDICIONS. Catarroja, 2003.

Ahores d'ara, si el nostre propòsit fos confectionar una fitxa policial de la poesia, podríem dir que malgrat la seva adscripció a la nit i als seus misteris, la seva tendència filosòfica o l'indubtable bon ofici dels seus conreadors, es tracta d'un personatge auto-complaent, una mica eteri, que recorre el tombant de segle sense gaire soroll, ni risc, ni compromís amb la societat que l'envolta. A més a més, diríem, la poesia sembla trobar-se a gust en la foscor, i això mentre el vessant filosòfic la manté adormida i el bon ofici construeix versos cada cop més perfectes, versos que sovint se'ns revelen desproveïts de substància.

La poesia dista molt de ser una arma carregada de futur i que des del mateix instant de la seva formulació vam dubtar que no existeixi una estètica sense ètica. Hi ha, però, una altra mirada possible, amb la qual viatjaríem per la millor

poesia dels últims segles, i seria fàcil entendre que l'autèntic discurs poètic no defuig en cap moment la seva contemporaneïtat, i es transforma en expressió de protesta per les mordasses que ens tenallen fins a límits en què la por i la ràbia es confonen.

Manel Garcia Grau, autor d'una consolidada obra poètica i assagística, així com d'interessants propostes narratives, ens té acostumats a un doble vessant que amb èxit als seus llibres de poesia. Per una banda, trobem l'amant de la bellesa, capaç de composicions de gran valor estètic que ens desperten passions oblidades, ritme, idees, sensacions, la poesia com a fuet de consciències adozenades per l'era de la televisió i la política de campar. Per una altra, ens proposa llibres en què la poesia lluita amb altres armes, les de la protesta creativa o la negació a romandre impassible davant els esdeveniments que marquen les nostres vides. Tots dos

Contra la indiferència

XULIO RICARDO TRIGO

CRISTINA CALDERER

MANEL GARCIA GRAU

conceptes, però, són presents als seus llibres encara que la balança s'inclini a favor d'un o de l'altre.

La mordassa pertany a la segona opció. Garcia Grau practica més que mai la poesia-denúncia, la poesia-puny, que travessa les neurones del lector amb voluntat d'impactar contra els llençols del conformis-

me. A *No trespassing*, la primera part, assistim a una negativa rotunda davant fets d'extraordinària gravetat que deixem passar com una més de les certes que dia a dia ens assalten. La negativitat s'hi converteix, però, en propostes creatives, capaces de dur-nos a la reflexió i a la rebel·lia: "No a cap infern ni a cap Eurídice / que no enderroque el cianur dels covards", o, entre moltes altres, la contundent "No a cap culpa per ser home / ni a cap anatema per ser lliure".

Després d'aquest espectacular desplegament de negacions, el poeta s'enfronta a les conseqüències en una segona part, *Efectes col·laterals*, farcida de referents clàssics. Recuperat l'equilibri, però encara posseïdor d'un esperit combatiu, l'autor fa un recorregut per aquells aspectes que ens poden retornar la sensació d'inserir-nos al nostre temps perseguint alguna cosa més que els plaers fàcils i mastegats: "Abans del mot fou l'enigma, / el

combat cos a cos amb el verb i la carn". Tot plegat per transmetre'ns una veritat essencial que no per ja sabuda o intuïda deixem de condemnar als abismes de la indiferència: "La literatura existirà sempre / que hi haja algú que se n'adone del fang / que porta a les mans i de la llum / que, dèbil i imperceptible, / resta entre les pupilles".

Un esplèndid pròleg de Sebastià Alzamora ens situa amb mestria dins dels paràmetres que hauria de seguir la nostra lectura, perquè aquest llibre de Manel Garcia Grau ens pot semblar pura malícia o un cop de puny directe a les costelles. *La mordassa* aspira a omplir els buits de consciència que aquest compleant segle XXI sembla haver provocat entre nosaltres, i ho fa amb una poesia dura, rotunda, però també capaç d'obrir camins per a una de les poques aventures que ens resten, l'aventura interior de contrastar les nostres esperances amb el dolor que cada dia ens causa la realitat.

La mordassa també significa l'estrena d'un nou segell, Perifèric Edicions, dirigida pel poeta i narrador Ramon Guillem, que no ha oblidat el paper que encara pot jugar la poesia als nostres temps.